

Hij trekt graag zijn eigen plan en is nuchter. Adviseur Aart Malestein bekijkt, voelt en ruikt voer om tot een advies te komen. Het analyseformulier (uit het laboratorium) vervult een bijrol. Hij is wars van ingewikkelde oplossingen. 'Hoe simpeler het rantsoen, hoe kleiner de kans op fouten.'

Twee grote handen grijpen in een pluk kuilgras. Het zijn de handen van Aart Malestein (63) uit Voorthuizen. Hij duwt het voer tegen zijn neus en inhaleert diep. Dan laat Malestein het gewas tussen zijn vingers rollen en bekijkt het aandachtig. 'Dit is een kuil van september 2006 met een drogestofgehalte van 46 tot 47 procent. Het suikergehalte zit op 60 gram per kilogram droge stof, dat voel ik aan de mate van kleverigheid. Aan de kleur leid ik het ruweiwitgehalte af: 170 tot 180 gram per kilo droge stof.'

Aart Malestein is zelfstandig en onafhankelijk adviseur op het vlak van veevoeding. In zijn werkkamer hangt een replica van het schilderij 'De Stier' van Paulus Potter, maar ook een verzameling met zevenhonderd verschillende zaden. 'Zaden van planten die allemaal voorkomen in deze omgeving.' De combinatie is illustratief voor zijn interesse in zowel dier als plant. Op een kalender noteert Malestein dagelijks de weersomstandigheden en een benadering van de voederwaarde van het die dag gewonnen ruwvoer. Bij 30 april staat bijvoorbeeld: 'Zonig, 21 graden overdag, 8 graden 's nachts. Graskuilen 50 tot 55 procent droge stof, 180 gram ruw eiwit, 220 gram ruwe celstof en 140 gram suiker per kilogram droge stof.'

Geen laptop, maar een zeef

Malestein gaat te werk volgens een geheel eigen methode, waarbij onderzoeksresultaten van het laboratorium een bijrol vervullen. 'Aan het voer zelf is meer te zien dan aan het analyseformulier. Mijn laboratorium bestaat uit m'n neus, tien vingers en twee ogen. Veel kuilen zijn in werkelijkheid te droog en daarmee zeer gevoelig voor nabroei, terwijl het op papier prima kuilen lijken. Als ik een veehouder bezoek, begin ik altijd bij het ruwvoer. Ik schat het drogestofgehalte, het ruweiwitgehalte, de verteringscoëfficiënt en het gehalte aan ruwe celstof, suiker en ruw as. Is er een analyse bekend, dan kijk ik er uit belangstelling naar. En ben ik het ermee eens, dan gebruik ik de cijfers. Zo niet, dan leg ik ze naast me neer. Ze zijn voor mij een referentie, een ijklijn.'

Vervolgens loopt Malestein naar de stal of de wei om de koeien en hun mest te beoordelen. 'Boeren hebben allemaal een zeef liggen in de keuken. Ik zeg vaak dat ze die moeten gebruiken om de mest en daarmee de vertering te beoordelen. Negenennegentig procent van de tijd ligt dat ding toch in de kast. De verschillen zijn groot als je mest van verschillende koeien beoordeelt. Bij de een blijft 75 procent van het gewicht achter in de zeef – bij dat rantsoen is de passage te snel en de fermentatie te traag – bij de ander blijft maar 35 procent achter – dat rantsoen is vrij traag qua passage, maar prima gefermenteerd. Een zeef is belangrijker dan de laptop.' In een volgend stadium analyseert Malestein de melkproductie en ten slotte bespreekt hij het rantsoen.

Cijfers voor de komma

In 1987 startte Malestein zijn adviesbureau. 'Ik heb twee keer geadverteerd en dat was het. Contact met de praktijk had ik dankzij mijn werk als docent bij de faculteit Diergeneeskunde.' Malestein startte in de tijd dat de landbouwvoorlichting nog gratis was. Het leek lastig om daar als betaalde dienst te

Vijfhonderd boeren weten meer dan één hoogleraar

gen te concurreren, maar dat bleek niet het geval te zijn. 'Ik werd destijds vier tot vijf keer per jaar voor lezingen gevraagd, dat zorgde voor een sneeuwbaal effect. Sindsdien ben ik drie tot vier dagen in de week op pad. Ik meld altijd dat het niet gratis is, maar benadruk dat het erom draait wat een advies oplevert, niet wat het kost.'

Malestein hecht waarde aan zijn onafhankelijkheid en houdt zijn kennis op peil door veel te lezen. 'Daarnaast zijn er heel veel wijze boeren. Vijfhonderd boeren weten meer dan één hoogleraar. De pool van vakkennis is in de praktijk veel groter dan in de wetenschap.' Zijn onafhankelijkheid staat borg voor simpele (en vaak goedkopere) oplossingen. 'Eenvoud is een kenmerk van het ware. Hoe simpeler, hoe kleiner de kans op fouten. Alleen al aan de grofheid van de mest kun je veel aflezen. Te grove deeltjes duiden op een hoge passagesnelheid, het voer verteert onvoldoende. Veehouders kunnen de snelheid simpel corrigeren met soja of andere eiwitproducten. Een

eiwittekort is soms aan te vullen met een toch al aanwezige najaarskuil in plaats van met een duur brokje. Maar aan simpele dingen valt weinig te verdienen voor adviseurs die niet onafhankelijk zijn maar verbonden aan een voerfirma. De meesten van hen zijn verkopers en zoeken eerder naar ingewikkelde oplossingen om klanten te binden. Het gaat echter niet om de cijfers achter de komma, maar om die ervoor.'

Bij simpele oplossingen denkt Malestein ook aan het voorkomen van nabroei. 'Leg een oud betonrooster boven op het snijvlak van de kuil. De meeste boeren gapen me aan als ik het hen zeg, maar je hebt er profijt van, want er dringt geen lucht naar binnen. Wel moet de kuil warmte kwijt kunnen, daarom is het beter om het plastic van een aangebroken kuil open te laten. Een frisse geur van het voer is belangrijker dan een hoge vem. Voer met een lage voederwaarde maar met een frisse geur valt altijd mee, omdat het vee er veel van opneemt', vertelt Malestein. Hij wil boeren bewust maken van waar ze mee bezig zijn, welke uitwerking verschillende situaties hebben. 'Met het droge weer dit voorjaar in april bestond het risico dat de hakselaar het gras zou vernalen, zeker bij gras droger dan veertig procent droge stof. Het gevolg is dat de passagesnelheid toeneemt, zodat een deel van het voer onbenut blijft.'

Liever gras dan een auto

Wat hem nu exact beweegt om dit werk te doen vindt Malestein moeilijk onder woorden te brengen. 'Ach, ik kijk liever naar een graskuil en naar koeien dan naar een auto. Elke partij ruwvoer is weer anders. Ik werkte op school al met plezier aan een opdracht om een herbarium te maken.'

Malestein denkt voorlopig niet aan stoppen. Hij bijt op zijn lip en vervolgt: 'Ik vind het nog steeds leuk als ik een probleem heb opgelost en de boer vertelt dat "het weer loopt". En ik vind het vervelend als ik de vinger er niet achter krijg.'

Tijmen van Zessen

Aart Malestein: 'Het voer zelf vertelt meer dan een laboratoriumuitslag'

Voer voelen, ruiken en zien